

Klaudia Burnos

kla.burnos@gmail.com
Centrum Rozwoju Biznesu

<https://doi.org/10.26366/PTE.ZG.2021.189>

Anna Tomaszuk

ORCID: 0000-0002-2675-0323
a.tomaszuk@pb.edu.pl
Politechnika Białostocka

Cytowanie: Burnos, K., Tomaszuk, A., (2021). Fundusze strukturalne i inwestycyjne Unii Europejskiej jako narzędzie rozwoju podlaskich mikroprzedsiębiorstw. *Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze*, 8(14), s. 24-39. DOI: 10.26366/PTE.ZG.2021.189

Fundusze strukturalne i inwestycyjne Unii Europejskiej jako narzędzie rozwoju podlaskich mikroprzedsiębiorstw

Abstrakt

Mikroprzedsiębiorstwom, które stanowią najliczniejszą grupę podmiotów działających na lokalnych rynkach, nieustannie stawianych jest wiele wyzwań. Zaliczyć do nich można między innymi osiągnięcie i utrzymanie konkurencyjności oraz efektywności, wykorzystanie możliwości, jakie oferują nowe technologie, a także konieczność funkcjonowania w ciągle zmieniającym się otoczeniu – czego przykładem jest nowa rzeczywistość pandemiczna. Funkcjonowanie mikroprzedsiębiorstw w wysokim stopniu warunkowane jest przynależnością do Unii Europejskiej, bardzo ważnym bowiem obszarem strategii gospodarczej krajów UE jest kreowanie oraz pomoc we wzroście przedsiębiorczości poszczególnych gospodarek. UE oferuje szereg różnych środków finansowych dla osób, które chcą założyć lub rozwinąć działalność gospodarczą. Celem głównym artykułu było sformułowanie rekomendacji w zakresie wykorzystania funduszy strukturalnych i inwestycyjnych UE w rozwoju podlaskich mikroprzedsiębiorstw. Praca składa się, oprócz wstępu, z czterech części merytorycznych i zakończenia. Do realizacji celów oraz weryfikacji postawionych hipotez zastosowano metodę studiów literatury oraz metodę ankietową. Przeprowadzone na próbie stu mikroprzedsiębiorców badanie miało charakter pilotażowy.

Słowa kluczowe: fundusze strukturalne, fundusze inwestycyjne, Unia Europejska, mikroprzedsiębiorstwa.

Structural and investment funds of the European Union as a tool for the development of Podlasie micro-enterprises

Abstract

Micro-enterprises, which constitute the largest group of entities operating on local markets, are constantly facing many challenges, which include, among others, achieving and maintaining competitiveness and efficiency, using the opportunities offered by new technologies. What is more they need to operate in a constantly changing environment, especially nowadays during the new pandemic reality. The functioning of microenvironments depends to a large extent on belonging to the European Union, as a very significant area of the economic strategy of the EU countries is the creation as assistance in the growth of entrepreneurship in individual national economies. The EU offers a number of different financial resources for people who want to set up or develop a business. The main purpose of this paper was to formulate recommendations on the use of EU structural and investment funds in the development of Podlasie micro-enterprises. The paper consists, apart from the introduction, of four

meritorical parts and the conclusion. The method of studying the literature on the subject and other secondary sources as well as the survey method were used to achieve the goals and verify the hypotheses. The research was carried out on a sample of one hundred microentrepreneurs and was a pilot nature.

Keywords: structural funds, investment funds, European Union, micro-enterprises.

JEL: L26, L32

Wstęp

Mikroprzedsiębiorstwa stanowią grupę dominującą wśród zbiorowości wszystkich przedsiębiorstw¹, chociaż ich rozwój wiąże się z szeregiem barier (Danielak, Gębska, 2017, s. 83). Są również grupą, przed którą stoi szereg wyzwań – między innymi zwiększenie kompetencji relacyjnych (Gajda, 2020, s. 60), konieczność funkcjonowania w coraz bardziej nieprzewidywalnym otoczeniu, zaadaptowania się w cyfrowej rzeczywistości i sprostanie wyzwaniom, jakie niesie za sobą Przemysł 4.0 przy jednoczesnym utrzymaniu wysokiego poziomu konkurencyjności i efektywności. Mikroprzedsiębiorstwa, ze względu na ich liczebność, są również podstawą gospodarki i jednostkami niezbędnymi do prawidłowego funkcjonowania rynku – niejako w naturalny sposób stanowią więc obiekt zainteresowania Unii Europejskiej.

UE tworzy wspólną strategię, która ma na celu zbudowanie gospodarki otwartej i wysoko konkurencyjnej. Bardzo ważnym obszarem strategii gospodarczej krajów UE jest kreowanie oraz pomoc we wzroście przedsiębiorczości poszczególnych gospodarek. UE przeznacza, poprzez różnego rodzaju programy, szereg środków finansowych dla osób, które chcą założyć działalność gospodarczą lub ją rozwinąć.

Celem głównym artykułu było sformułowanie rekomendacji w zakresie wykorzystania funduszy strukturalnych i inwestycyjnych UE w rozwoju podlaskich mikroprzedsiębiorstw. W związku z jego realizacją postawiono następujące pytania badawcze: Jakie są najważniejsze korzyści związane z wykorzystaniem funduszy unijnych przez przedsiębiorców w analizowanym regionie? W jakim stopniu dofinansowania unijne wpływają na rozwój mikroprzedsiębiorstw? Czy istnieje związek między poziomem wiedzy na temat Funduszy Unijnych a efektywnością ich wykorzystania w działalności w opinii respondentów? Jakie są najważniejsze bariery, które napotyka beneficjent podczas starania się o pozyskanie środków unijnych na działalność gospodarczą? Czy mikroprzedsiębiorcy, którzy pozyskali środki na własną działalność nadal chcą ją rozwijać ze wsparciem UE?

¹ Główny Urząd Statystyczny/Obszary tematyczne/Podmioty gospodarcze. Wyniki finansowe/Przedsiębiorstwa niefinansowe/Rejestracje i upadłości podmiotów gospodarczych w III kwartale 2020 roku, dostęp dn. 15.01.2021.

Istota przedsiębiorczości

Przedsiębiorczość jest definiowana z uwzględnieniem różnych ról i aspektów. Według B. Piaseckiego przedsiębiorczość jest metodą zarządzania, która odzwierciedla swój najpełniejszy wyraz w małym i średnim przedsiębiorstwie. Zwolennikiem przedstawionego podejścia jest między innymi P. Drucker i R. Griffin. P. Drucker twierdzi, że przedsiębiorczość leży u podstaw początku przedsiębiorstwa. Natomiast R. Griffin stoi na stanowisku, że przedsiębiorczość ma charakter procesowy i poddaje się przeglądowi następujących po sobie zjawisk, pozostających ze sobą w powiązaniu przyczynowym (Łochnicka 2016, s. 12-13).

Przedsiębiorczość może być rozpatrywana w trzech, ściśle ze sobą powiązanych, uzupełniających się i przeplatających wzajemnie aspektach (Piecuch 2010, s. 37): postawy (Klonowska-Matynia, Palinkiewicz 2013, s. 30-31), zachowania (Łochnicka 2016, s. 15) oraz procesu (Ropęga 2016, s. 18; Piecuch 2010, s. 44; Zajdel 2015, s. 16; Zieliński 2014, s. 16-17); przy czym najpopularniejszym w literaturze przedmiotu ujęciem przedsiębiorczości jest ujęcie procesowe (Ropęga 2016, s. 18). Przedsiębiorczość jako proces przejawia się w poszukiwaniu nowych sposobów, inicjowaniu zmian, a także wykorzystaniu pojawiających się możliwości (Piecuch, 2010 s. 44). Jest to postawa wszystkich przedsiębiorczych działań, którego wynikiem jest wzrost i rozwój. W klasycznym ujęciu przedsiębiorczość procesowa składa się z pomysłu (składającego się z przemyśleń, obserwacji i analizy problemu), zdarzeń uruchamiających, wdrożenia pomysłu oraz jego rozwoju (Zajdel 2015, s. 16), przy czym w trakcie trwania każdego z etapów występują różne determinanty oraz zachodzą inne zachowania przedsiębiorcze (Zieliński 2014, s. 16-17).

Formowanie postaw przedsiębiorczych jest warunkowane przez wiele czynników, do których można zaliczyć tło historyczne, sytuację polityczną oraz ekonomiczną, obowiązujące normy oraz stosunek obywateli do prowadzenia działalności gospodarczej (Mierzejewski, Palimąka 2018, s. 333). W związku z tym, modele działań mogą się zmieniać między innymi w zależności od zmieniających się warunków, szybkości tych zmian, a także ich kierunku.

Rozwój przedsiębiorczości uzależniony jest od szeregu czynników i zależy od:

- uwarunkowań politycznych – obowiązujących i przyjętych przez rząd ideologii sprawowania władzy, kształtowania się skutecznie działających instytucji publicznych, dążących do osiągnięcia zaplanowanych celów i realizujących założone wzorce ładu społecznego (Mierzejewski, Palimąka 2018, s. 333);

- uwarunkowań prawnych – jasno i przejrzystość ustalonych aktów prawnych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, otrzymywaniem koncesji i zezwoleń, a także możliwości kontrolowania i usuwania negatywnych przejawów przedsiębiorczości (Danielak, Mierzwa, Bartczak 2017, s. 63);
- uwarunkowań ekonomicznych – obowiązujących mechanizmów rynkowych w odniesieniu do istniejących form własności, rozwoju systemów finansowych, podatkowych, bankowych i celnych (Moczydłowska, Pacewicz 2007, s. 29-35);
- uwarunkowań społeczno-kulturowych – obowiązujących norm, wartości oraz wzorców postępowania funkcjonujących w konkretnej społeczności, wskazujących postrzeganie rzeczywistości ekonomicznej, a także sposobów funkcjonowania w jej obszarze (Godowska 2011, s. 66);
- uwarunkowań psychicznych – usytuowanych w osobowościowym systemie potrzeb i możliwości ich zaspakajania przez osobę podejmującą działalność gospodarczą (Moczydłowska, Pacewicz 2007, s. 29-36);
- uwarunkowań komunikacyjnych – wpływu środków masowego przekazu takich jak prasa, telewizja, radio w upowszechnianiu wśród społeczności lokalnej, narodowej, a także globalnej pozytywnych postaw przedsiębiorczości (Piecuch 2010, s. 80-81).

Rozwój przedsiębiorczości występuje więc na kilku płaszczyznach i ma związek zarówno z motywacją wewnętrzną jak i zaangażowaniem zasobów finansowych i rzeczowych. W związku z częstym brakiem wystarczających zasobów kluczowe znaczenie ma jego wspomaganie przez instytucje publiczne i administracyjne (Moczydłowska, Pacewicz 2007, s. 29-36).

Fundusze unijne w działalności gospodarczej

Głównym narzędziem polityki inwestycyjnej UE wyrównującym różnice w poziomach rozwoju różnych regionów² są europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne. Fundusze te wpływają na osiągnięcia „inteligentnych” celów rozwoju UE oraz przyczyniają się do ulepszenia finansowania badań i innowacji, jednolitego rynku cyfrowego, a przede wszystkim – wzrostu konkurencyjności MSP. Dzięki ich wykorzystaniu wzmacniana jest konkurencyjność gospodarek państw członkowskich, minimalizowane bezrobocie oraz

² Artykuł 174, wersja skonsolidowana Traktatu o UE I Traktatu o funkcjonowaniu UE, *Dziennik Urzędowy C* 326, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex:12016E174>, stan z dnia 15.01.2021.

prowadzone działania wspierające rozwój mniej rozwiniętych regionów (Kołodziej-Hajdo, Surowiec 2011, s. 538).

Polityka UE dąży do osiągnięcia spójności społeczno-gospodarczej pomiędzy krajami tworzącymi wspólnotę realizując trzy podstawowe cele wyznaczone przez Komisję Europejską: konwergencję (obejmującą obszary słabo rozwinięte i słabo zaludnione) konkurencyjność regionalną i zatrudnienie (skierowane na zwiększenie atrakcyjności regionów przede wszystkim poprzez zwiększenie i ulepszenie jakości inwestycji w kapitał ludzki, innowacyjność oraz promowanie społeczeństwa opartego na wiedzy i przedsiębiorczości) oraz wsparcie przystosowania polityki, systemów kształcenia, szkolenia i zatrudnienia sprzyjające zmianom rynku pracy (Świerszcz 2010, s. 13).

Większość środków unijnych jest przydzielana za pomocą pięciu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich) wspólnie zarządzanych przez Komisję Europejską oraz kraje UE, które koncentrują się na pięciu obszarach priorytetowych: badaniach naukowych i innowacjach, technologiach cyfrowych, wspieraniu gospodarki niskoemisyjnej, zrównoważonym zarządzaniu zasobami naturalnymi oraz małych przedsiębiorstwach (Jaki 2018, s. 53-70). Przedsiębiorcy sektora mikro oraz MSP mogą ubiegać się o wsparcie z trzech głównych źródeł – Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, Programu Operacyjnego Polska Wschodnia oraz Regionalnych Programów Operacyjnych (szerzej w Perkowski, Żołnierski, Kokot 2015, s. 19-26).

Środkami Unii Europejskiej zarządza się zgodnie z surowymi zasadami, mającymi na celu zapewnienie ścisłej kontroli nad ich wydatkowaniem, przy jednoczesnym zapewnieniu przejrzystości i rozliczalności. Komisarze UE dzielą ostateczną odpowiedzialność polityczną za zapewnienie odpowiedniego wydawania funduszy unijnych. Jednak z uwagi na to, że zarządzanie większością tych funduszy odbywa się na poziomie krajowym, odpowiedzialność za kontrole doraźne oraz coroczne należy do rządów krajowych³. Osoby, które otrzymają środki z funduszy unijnych muszą prawidłowo nimi zarządzać oraz spełnić wszystkie warunki i zadania, jakie zostaną na nich nałożone.

³ https://europa.eu/european-union/about-eu/funding-grants_pl, stan z dnia 15.01.2021.

Metodyka badań

Przyjętym celem głównym artykułu było sformułowanie rekomendacji w zakresie wykorzystania funduszy strukturalnych i inwestycyjnych UE w rozwoju podlaskich mikroprzedsiębiorstw.

Badanie przeprowadzono w pierwszym półroczu 2020 roku wśród 100 mikroprzedsiębiorców, których dane przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Struktura respondentów

płeć	kobiety		mężczyźni	
	45%		55%	
wiek	18-25 lat	26-30 lat	31-35 lat	powyżej 35 lat
	22%	21%	21%	36%
wykształcenie	podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe
	7%	7%	60%	26%
rodzaj branży	handel	usługi	produkcja	
	8%	89%	3%	
czas prowadzenia działalności	poniżej roku	1-5 lat	powyżej 5-ciu lat	
	37%	59%	4%	
liczba programów unijnych	1	2	3	
	86%	12%	2%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W związku z realizacją celu określono następujące problemy badawcze sformułowane w formie pytań:

1. Jakie są najważniejsze korzyści związane z wykorzystaniem funduszy unijnych przez przedsiębiorców w analizowanym regionie?
2. W jakim stopniu dofinansowania unijne wpływają na rozwój mikroprzedsiębiorstw?
3. Czy istnieje związek pomiędzy poziomem wiedzy na temat Funduszy Unijnych a efektywnością ich wykorzystania w działalności w opinii respondentów?
4. Jakie są najważniejsze bariery, które napotyka beneficjent podczas starania się o pozyskanie środków unijnych na działalność gospodarczą?
5. Czy mikroprzedsiębiorcy, którzy pozyskali środki na własną działalność, nadal chcą ją rozwijać korzystając ze wsparcia UE?

Na potrzeby niniejszego artykułu postawiono następujące hipotezy badawcze:

- **H1:** Najważniejszymi korzyściami związanymi z wykorzystaniem funduszy unijnych przez przedsiębiorców jest brak konieczności inwestycji środków własnych w działalność oraz otrzymanie wsparcia finansowego na pokrycie kosztów stałych, przez pierwszy rok prowadzenia firmy.

- **H2:** Istnieje związek między poziomem wiedzy na temat Funduszy Unijnych a efektywnością ich wykorzystania w działalności.
- **H3:** Najważniejszymi barierami, które napotyka beneficjent podczas starania się o pozyskanie środków unijnych na działalność gospodarczą są problemy związane z dokumentacją oraz problemy z rozliczeniem dotacji.
- **H4:** Mikroprzedsiębiorcy, którzy pozyskali środki na własną działalność deklarują chęć ponownego skorzystania ze wsparcia UE.

Narzędziem wykorzystanym podczas zbierania danych był kwestionariusz ankiety. Posłużono się metodą CAPI (wykorzystanie ankiety papierowej). Część zasadnicza kwestionariusza ankietowego składała się z 3 grup pytań:

1. dotyczących funduszy unijnych oraz kryteriów wyboru źródła finansowania,
2. związanych z barierami oraz trudnościami jakie napotyka beneficjent podczas starań o dofinansowanie,
3. dotyczących korzyści wynikających z otrzymanej dotacji.

Do gradacji odpowiedzi respondentów wykorzystano 5-cio stopniową skalę Likerta – w odpowiedziach respondentów jeden oznaczał zupełny brak wpływu (brak występowania danego czynnika), natomiast pięć – bardzo wysoki wpływ (bardzo silne występowanie danego czynnika). Uzyskane wyniki zostały zakodowane, a następnie przy użyciu programu Statistica 13.1. dokonano ich analizy. Do weryfikacji hipotez wykorzystano średnią arytmetyczną (\bar{X}), medianę (Me), dominantę (D) oraz współczynnik zmienności (V).

Analiza wyników badań

Podstawowym źródłem wiedzy z zakresu funduszy unijnych jest Internet (zadeklarowało tak 87% respondentów) oraz informacje zasięgane w punktach informacyjnych (76% respondentów). Poszerzanie wiedzy za pomocą ulotek, plakatów i broszur zadeklarowało 47%, najmniejszą popularnością cieszyły się media publiczne (czerpanie wiedzy z tego źródła zadeklarowało 20%) i szkolenia (12% respondentów). Co interesujące, nie zauważono istotnych różnic w zależności od większości cech respondentów. Zauważane różnice wystąpiły jedynie w zależności od wieku respondentów. Wśród osób do 35-go roku życia najczęściej wykorzystywanym źródłem pozyskiwania wiedzy był Internet, mikroprzedsiębiorcy powyżej 35-go roku życia częściej niż z Internetu, pozyskiwali wiedzę z punktów informacyjnych oraz ulotek, plakatów i broszur.

Analizując kryteria, którymi respondenci kierowali się w wyborze źródeł finansowania, zauważyć można, że za najważniejsze uznali wysokość kwoty dotacji (Tabela 2) – dla każdego z respondentów był to czynnik o co najmniej średniej ważności, dla zdecydowanej większości (80%) bardzo ważnym. Dużą uwagę respondenci zwrócili również na szybkość otrzymania pomocy, koszt uzyskania kapitału obcego oraz wielkość wkładu własnego. Czynnikami o relatywnie niższym znaczeniu (analizując zarówno wskaźnik mediany jak i dominanty) okazały się dostęp do informacji oraz opinia innych respondentów.

Tabela 2. Kryteria wyboru źródła finansowania według respondentów

wyszczególnienie	struktura odpowiedzi (%)					X	Me	D	V
	1	2	3	4	5				
wysokość (w całości) kwoty pomocy	0	0	5	15	80	4,75	5,00	5,00	11,35
szybkość otrzymania pomocy	0	5	35	39	21	3,76	4,00	4,00	22,40
koszt uzyskania kapitału obcego	1	13	20	45	21	3,72	4,00	4,00	26,216
wielkość wkładu własnego	0	5	42	44	9	3,56	4,00	4,00	20,48
dostęp do informacji	1	9	38	28	14	3,35	3,00	3,00	29,20
opinia innych przedsiębiorców	5	37	31	26	1	2,81	3,00	2,00	32,66

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Analiza istotności kryteriów wyboru przez pryzmat cech mikroprzedsiębiorców również nie wykazała większych rozbieżności.

Respondentów zapytano również, jaką wiedzę posiadają na temat funduszy unijnych. Jest to istotna, choć często bagatelizowana kwestia – przyczynia się zarówno do prawidłowego zarządzania otrzymanymi środkami jak i łatwości ich pozyskania (Tabela 3).

Tabela 3. Stopień wiedzy respondentów na temat funduszy unijnych

wiedza na temat funduszy unijnych		struktura odpowiedzi (%)					X	Me	D	V
		1	2	3	4	5				
opinia wszystkich respondentów		6	20	43	25	6	3,05	3,00	3,00	31,74
opinia respondentów przez pryzmat wybranych cech metryczki										
Wykształcenie	wyższe	0	2	5	13	6	3,88	4,00	4,00	22,23
	średnie	0	16	34	10	0	2,90	3,00	3,00	22,63
	zasadnicze zawodowe	1	0	4	2	0	3,00	3,00	3,00	33,33
	podstawowe	5	2	0	0	0	1,28	1,00	1,00	37,95
Okres prowadzenia firmy	poniżej 1 roku	6	9	13	8	1	2,70	3,00	3,00	39,84
	od 1 do 5 lat	0	11	30	16	2	3,15	3,00	3,00	24,15
	powyżej 5 lat	0	0	0	1	3	4,75	5,00	5,00	10,53
Liczba wykorzystanych programów UE	1	6	17	38	20	5	3,01	3,00	3,00	32,41
	2	0	3	4	5	0	3,17	3,00	4,00	26,36
	Powyżej 2	0	0	0	1	1	4,00	4,00	-	35,35

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Analizując powyższą tabelę można zauważyć, że dominująca grupa respondentów biorących udział w badaniu stwierdziła, że ich wiedza odnośnie funduszy unijnych jest na poziomie przeciętnym, co może wynikać z faktu, że często zawile procedury unijne zawarte w regulaminach dofinansowań zniechęcają do pogłębiania wiedzy na temat funduszy unijnych. Ponadto większość respondentów planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej nie miało styczności we wcześniejszych latach funkcjonowania z wiedzą dotyczącą funduszy UE, w związku z tym ta wiedza jest przeciętna.

Pytanie dotyczące stopnia wiedzy również zostało przeanalizowane pod kątem cech mikroprzedsiębiorców. Przeprowadzona analiza umożliwiła wskazanie różnic pod względem wykształcenia respondentów, długości prowadzenia działalności oraz liczby programów z jakich skorzystali biorący udział w badaniu przedsiębiorcy.

Osoby z wykształceniem wyższym oceniają swoją wiedzę w stopniu dobrym, średnia wyników tej grupy jest najwyższa. Osoby z wykształceniem średnim oraz zasadniczym

zawodowym wiedzę na temat funduszy unijnych oceniają na poziomie 3 – przeciętnym. Grupa osób z wykształceniem podstawowym ocenia swoją wiedzę bardzo nisko, średnia wyników to jedynie 1,28. Najwięcej osób wskazało stopień wiedzy na poziomie 1. Najprawdopodobniej wynika to z faktu, że osoby z wykształceniem wyższym mają większy dostęp do wiedzy poprzez uczestnictwo w różnych szkoleniach, przedmiotach i warsztatach oraz, że chętniej tę wiedzę starają się pozyskiwać. Również analiza samooceny wiedzy przez pryzmat wieku wskazała różnice w odpowiedziach – osoby prowadzące działalność krócej niż rok oceniły swoją wiedzę najgorzej, osoby prowadzące działalność powyżej 5-ciu lat – najlepiej. Wyraźnie więc zauważyć można wyższą samoocenę w tej kwestii w związku z długością praktyki zarządczej. Analizując samoocenę mikroprzedsiębiorców przez pryzmat ilości wykorzystanych programów, również można zauważyć zależność – im więcej programów, tym wyższa ocena dotycząca posiadanej wiedzy.

Poznanie potencjalnych barier występujących przy pozyskiwaniu środków unijnych pozwala na przygotowanie do zminimalizowania negatywnych skutków ich oddziaływania (Tabela 4).

Tabela 4. Bariery w uzyskaniu dofinansowania według opinii respondentów

wyszczególnienie		struktura odpowiedzi (%)					X	Me	D	V
		1	2	3	4	5				
opinia wszystkich respondentów	problem z uzyskaniem informacji	6	24	35	15	20	3,19	3,00	3,00	37,20
	długi czas oczekiwania na dofinansowanie	0	2	51	36	11	3,56	3,00	3,00	20,09
	problemy z rozliczeniem dotacji	0	0	14	50	36	4,22	4,00	4,00	16,00
	problemy związane z dokumentacją	0	2	12	26	60	4,44	5,00	5,00	17,63
	konieczność posiadania wkładu własnego	1	19	16	42	22	3,65	4,00	4,00	28,98

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Największą w opinii badanych mikroprzedsiębiorców barierą są problemy związane z dokumentacją – potwierdza to zarówno najwyższa średnia odpowiedzi (4,44) jak i wskaźniki mediany i dominanty (oba na najwyższym poziomie). Kolejno, za najważniejsze bariery uznano problemy z rozliczeniem dotacji oraz konieczność posiadania wkładu własnego. Za nieco mniejsze bariery mikroprzedsiębiorcy uznali długi czas oczekiwania na dofinansowanie oraz problem z uzyskaniem dotacji. Analizę wyników poddano badaniu pod

katem każdego pytania metryczki. Rozbieżności wyników wystąpiły jedynie pod względem wieku respondentów.

Respondenci również zostali poproszeni o ocenę stopnia trudności uzyskania środków UE na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Analizując otrzymane wyniki można stwierdzić, że ponad połowa osób (53% ankietowanych) wskazała stopień trudności uzyskania dofinansowania z UE na poziomie 3, 40% oceniło stopień trudności na poziomie 4, jedynie 7% osób wskazało poziom trudności jako niski. Uzyskana średnia wyników to 3,36. Zdaniem autorek, otrzymane wyniki spowodowane są faktem, iż proces ubiegania się o dofinansowanie jest często pracochłonny, wymaga od przyszłych beneficjentów zgromadzenia licznych dokumentów oraz przestrzegania zasad zawartych w regulaminie podczas trwania projektu.

Natomiast analiza korzyści płynących z otrzymanego dofinansowania (Tabela 5) pozwala na stwierdzenie, że do najistotniejszych respondenci zaliczyli brak konieczności inwestycji środków własnych w działalność, możliwość zakupu sprzętów najlepszych jakościowo oraz wsparcie finansowe w pokryciu kosztów stałych przez pierwszy rok działalności. Korzyści o charakterze pozafinansowym – zwiększenie szans wejścia na rynek, zdobycie wiedzy dotyczącej prowadzenia działalności oraz pomoc doradców mikroprzedsiębiorcy uznali za drugoplanowe.

Tabela 5. Korzyści z otrzymanego dofinansowania na działalność według opinii wszystkich respondentów

wyszczególnienie	struktura odpowiedzi (%)					X	Me	D	V
	1	2	3	4	5				
brak konieczności inwestycji środków własnych w działalność	0	0	0	12	88	4,88	5,00	5,00	6,69
możliwość zakupu sprzętów najlepszych jakościowo	0	1	23	39	37	4,12	4,00	4,00	19,29
większe szanse wejścia na rynek	0	18	29	28	26	3,62	4,00	3,00	29,32
zdobycie wiedzy dotyczącej prowadzenia działalności	15	30	43	8	3	2,54	3,00	3,00	37,51
pomoc ze strony doradców w trakcie zakładania działalności	1	42	8	32	17	3,22	3,00	2,00	37,08
wsparcie finansowe w pokryciu kosztów stałych przez pierwszy rok prowadzenia działalności	5	17	13	20	45	3,83	4,00	5,00	34,02

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Mikroprzedsiębiorcy biorący udział w badaniu zapytani zostali również o to, jakie zmiany nastąpiły w ich firmie po otrzymaniu dofinansowania – 86% zauważyła wzrost rentowności sprzedaży, 85% zwiększenie wartości majątku trwałego, 64% poprawę ogólnej sytuacji finansowej, 18% poprawę płynności finansowej a 2% zwiększenie rozpoznawalności

przedsiębiorstwa wśród klientów. Niezaprzeczalnie możliwość skorzystania ze wsparcia unijnego jest doceniana przez znaczną większość przedsiębiorców, a potencjalne korzyści niwelują trudności i bariery – 92% mikroprzedsiębiorców wyraziło chęć ponownego skorzystania z możliwości otrzymania środków z UE (przeciwego zdania było 6% badanych, 2% nie miało zdania).

Rekomendacje dla mikroprzedsiębiorców

Analiza odpowiedzi respondentów dotyczących funduszy strukturalnych oraz inwestycyjnych wykorzystanych przez mikroprzedsiębiorców pozwoliła stworzyć rekomendacje dla przedsiębiorców, którzy chcieliby rozpocząć bądź rozwinąć własną działalność gospodarczą.

W pierwszej kolejności bardzo ważne jest znalezienie prawdziwych oraz rzetelnych informacji odnośnie dostępnych dotacji dla poszczególnych regionów kraju. Mikroprzedsiębiorcy czerpią wiedzę przede wszystkim ze źródeł internetowych. Osoby, które chcą dowiedzieć się więcej na temat dotacji mogą korzystać ze stron internetowych powiatowych urzędów pracy, gdzie ogłaszane są nabory na dofinansowanie działalności gospodarczej. Ponadto wiedzę z zakresu dostępnych funduszy można znaleźć na głównej stronie internetowej funduszeuropejskie.gov. Strona funduszeuropejskie.gov zawiera informacje o konkursach, dokumenty dotyczące Programu Operacyjnego, szczegółowe opisy Priorytetów Programu Operacyjnego, które każdy beneficjent musi znać przed przystąpieniem do konkursu. Dużym zainteresowaniem respondentów cieszyły się również indywidualne punkty informacyjne. Indywidualne punkty informacyjne funduszy europejskich to miejsca, gdzie specjaliści posiadają wiedzę na temat dostępnych dofinansowań w danym regionie oraz pomagają skompletować dokumentację, a także napisać wniosek pozwalający na przystąpienie do konkursu osobom zainteresowanym środkami UE. Ponadto ankietowane osoby wskazały również, jako źródło czerpania informacji, wszelkiego rodzaju ulotki, plakaty, broszury. Często takie materiały informacyjne udostępniane są w różnych urzędach, fundacjach oraz grupach działania funduszy europejskich. Zawierają podstawowe informacje odnośnie realizowanego projektu. Dzięki temu potencjalny beneficjent może dowiedzieć się dokładnie, do kogo ma się zgłosić oraz jakie warunki spełnić, aby otrzymać dofinansowanie.

Fundusze UE charakteryzują się dużą różnorodnością. Każda instytucja organizująca konkursy mikroprzedsiębiorcom posiada wewnętrzny regulamin przebiegu rekrutacji. Ankietowani przedstawili kryteria, którymi każdy przyszły przedsiębiorca powinien kierować się przy wyborze źródła finansowania. Najwyżej zostało ocenione kryterium dotyczące wysokości (w całości) kwoty pomocy – istotne jest wcześniejsze porównanie dostępnych

dofinansowań. Ponadto, bardzo ważnym kryterium okazała się również szybkość otrzymania dofinansowania. Jest to istotny czynnik, ponieważ wymogiem koniecznym przy uczestnictwie w konkursie jest posiadanie statusu osoby bezrobotnej lub biernej zawodowo – im czas konkursu jest dłuższy, tym dłużej te osoby nie osiągają żadnych przychodów

Oprócz wyboru źródła finansowania każdy przyszły przedsiębiorca powinien odpowiednio wybrać przeznaczenie otrzymanych/wnioskowanych środków. Dzięki otrzymanym środkom mikroprzedsiębiorcy mogą zakupić sprzęt najlepszy jakościowo, który będzie następnie wykorzystywany przez wiele lat. Dzięki funduszom unijnym mikroprzedsiębiorca nie będzie musiał inwestować własnych oszczędności w pierwszych etapach prowadzenia działalności. Inwestycja środków w reklamę firmy pozwoli przedsiębiorcy na pozyskanie pierwszych klientów.

Dzięki przeprowadzonym badaniom poznano również bariery, jakie napotykają mikroprzedsiębiorcy podczas starania się o środki unijne. Występujące bariery są często nie do uniknięcia, ponieważ UE nakłada procedury, które muszą spełnić instytucje rozdysponujące środki pieniężne, tak aby przyznane dofinansowania były zgodne z prawem UE. Do najważniejszych barier należą problemy związane z dokumentacją oraz z rozliczeniem dofinansowania. Problemy związane z dokumentacją dotyczą różnego rodzaju potwierdzeń wykonywanej pracy zawodowej, posiadanego wykształcenia, doświadczenia zawodowego oraz certyfikatów potwierdzających przyuczenie do wykonywania wybranej działalności gospodarczej. Tego typu dokumenty są jednym z podstawowych kryteriów wyboru osób objętych dofinansowaniem. Rozliczenie dotacji stanowi również barierę, która zdaniem ankietowanych jest bardzo ważna. UE często narzuca swoje wymogi dotyczące przebiegu konkursu oraz potwierdzenia wydatkowania otrzymanej kwoty. Często rozliczenie dotacji związane jest z przygotowaniem skomplikowanej dokumentacji, wyliczeniem dokładnej kwoty wydatkowania, opisania dokumentów, które potwierdzają zrealizowanie umowy przez beneficjenta. Aby zminimalizować problemy związane z rozliczeniem dotacji, a tym samym nie zniechęcić beneficjenta do dalszych działań, warto jest zlecić rozliczenie przyznanej dotacji biurom, które się w tym specjalizują. Często biura księgowe oferują swoim klientom pomoc przy wykonaniu takich rozliczeń. Ponadto, każda instytucja, która udziela dofinansowań jest odpowiednio przeszkolona i posiada ekspertów, którzy specjalizują się w tej dziedzinie, w związku z tym beneficjent może zgłosić się i otrzymać pomoc przy rozliczeniu dotacji. Reasumując, bariery, które napotykają osoby podczas starania się o dofinansowanie są możliwe do zminimalizowania.

Przedstawione powyżej wnioski upoważniają do sformułowania następujących rekomendacji dla mikroprzedsiębiorców:

- znalezienie rzetelnego i prawdziwego źródła informacji odnośnie dostępnych dotacji UE;
- wybór solidnej instytucji oferującej optymalną kwotę wsparcia oraz szybki czas realizacji konkursu;
- wcześniejsze zgromadzenie niezbędnych dokumentów oraz zgłoszenie się po pomoc do instytucji zajmujących się obsługą dofinansowań;
- poświęcenie czasu na prawidłowe rozplanowanie wydatków po przyznaniu środków.

Podsumowanie

Fundusze strukturalne i inwestycyjne pomimo swojej trudności w ich pozyskaniu są narzędziem, które pomaga w rozwoju mikroprzedsiębiorstw. Wiele osób nie może sobie pozwolić na rozpoczęcie własnej działalności, ponieważ nie ma potrzebnych środków oraz boi się zainwestować własne oszczędności. Fundusze unijne minimalizują ryzyko niepowodzenia w trakcie prowadzenia działalności.

Głównym celem artykułu było sformułowanie rekomendacji w zakresie wykorzystania funduszy strukturalnych i inwestycyjnych UE w rozwoju podlaskich mikroprzedsiębiorstw. Dzięki przeprowadzonym badaniom cel został zrealizowany.

Przeprowadzone badania pozwoliły również na weryfikację hipotez.

H1: Najważniejszymi korzyściami związanymi z wykorzystaniem funduszy unijnych przez przedsiębiorców jest brak konieczności inwestycji środków własnych w działalność oraz otrzymanie wsparcia finansowego w pokryciu kosztów stałych przez pierwszy rok prowadzenia firmy. Hipoteza została zweryfikowana pozytywnie. Aż 88% ankietowanych oceniło brak konieczności inwestycji środków własnych w działalność na poziomie bardzo ważnym. Natomiast otrzymanie wsparcia finansowego w pokryciu kosztów stałych przez pierwszy rok prowadzenia firmy na poziomie bardzo ważnym oceniło 45% osób.

H2: Istnieje związek między poziomem wiedzy na temat Funduszy Unijnych a efektywnością ich wykorzystania w działalności.

Hipoteza została zweryfikowana negatywnie. Z przeprowadzonych badań wynika, że respondenci posiadają w większości wiedzę na poziomie przeciętnym. Natomiast efektywność wykorzystania funduszy ocenili na poziomie bardzo wysokim oraz wysokim. W związku z tym

nie zaobserwowano związku pomiędzy poziomem wiedzy, a efektywnością wykorzystania środków unijnych w działalności gospodarczej.

H3: Najważniejszymi barierami, które napotyka beneficjent podczas starania się o pozyskanie środków unijnych na działalność gospodarczą są problemy związane z dokumentacją oraz problemy z rozliczeniem dotacji.

Hipoteza została zweryfikowana pozytywnie. Wynika to z faktu, że aż 60% respondentów oceniło problemy związane z dokumentacją jako bardzo ważne, oraz 36% osób oceniło problemy z rozliczeniem dotacji również jako bardzo ważne.

H4: Mikroprzedsiębiorcy, którzy pozyskali środki na własną działalność deklarują chęć ponownego skorzystania ze wsparcia UE.

Hipoteza również została zweryfikowana pozytywnie – 92% respondentów wyraża ponowną chęć skorzystania z dofinansowań.

Bibliografia

- Artykuł 174, wersja skonsolidowana Traktatu o UE I Traktatu o funkcjonowaniu UE, *Dziennik Urzędowy C 326*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex:12016E174>.
- Danielak, W., Mierzwa, D., Bartczak K. (2017), *Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce szanse i zagrożenia rynkowe*, Wydawnictwo Exante, Wrocław.
- Danielak, W., Gębska, K. (2017), Bariery rozwoju i kluczowe czynniki sukcesu małych i średnich przedsiębiorstw, *Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze*, nr 7, 83-96.
- Gajda, K. (2020), Czynniki kreujące kompetencję relacyjną MŚP we współpracy międzyorganizacyjnej, *Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze*, nr 7 (13), 60-73.
- Godowska, M. (2011), Społeczno-kulturowe uwarunkowania przedsiębiorczości kobiet w Polsce, *Państwo i Społeczeństwo*, nr 4, 65-78.
- https://europa.eu/european-union/about-eu/funding-grants_pl (data dostępu 15.01.2021).
- <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/zasady-dzialania-funduszy/czym-sa-fundusze-europejskie/>. (data dostępu 15.01.2021).
- Jaki, A., Rojek, T. (2018), Rola funduszy europejskich w kreowaniu rozwoju i innowacyjności regionów w Polsce, *Studia i Prace*, nr 52/2, 53-70.
- Klonowska-Matynia, M., Palinkiewicz, J. (2013), Przedsiębiorczość w teorii ekonomicznej, *Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych Politechniki Koszalińskiej*, nr 17, 29-40.
- Kołodziej-Hajdo, M., Surowiec, A. (2011), Finansowanie projektów MSP z funduszy unijnych korzyści i bariery, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*, nr 625, 535-547.
- Łochnicka, D. (2016), *Przedsiębiorczość pracownicza i jej wpływ na efektywność organizacji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Mierzejewski, M., Palimąka, K. (2018), O przedsiębiorczości – czy wszyscy możemy być przedsiębiorczy?, *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej*, nr 131, 331-347.
- Moczyłowska, J., Pacewicz, I. (2007), *Przedsiębiorczość*, Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, Rzeszów.

- Perkowski, M., Żołnierski, A., Kokot, J. (2015), *MŚP i fundusze Unii Europejskiej. Przewodnik beneficjenta po programach operacyjnych w perspektywie finansowej 2014-2020*, Warszawa
- Piecuch, T. (2010), *Przedsiębiorczość: Podstawy teoretyczne*, C.H. Beck, Warszawa.
- Ropęga, J. (2016), *Przedsiębiorczość Zagadnienia ogólne*, w: Lisowska R. (red.) *Przedsiębiorczość i zarządzanie w małej i średniej firmie. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Świerszcz, K. (2010), *Skuteczny biznesplan a fundusze europejskie*, Wrocławskie Wydawnictwo Naukowe ATLA 2, Wrocław.
- Zajdel, A. (2015), *Edukacja szkolna w kontekście pobudzania i wzmocnienia postaw i zachowań przedsiębiorczych wśród młodzieży*, w: Popowska, M. (red.) *Przedsiębiorczość, jej przejawy i szanse rozwoju*, Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej Wydział Zarządzania i Ekonomii, Gdańsk.
- Zieliński, K., (red.) (2014), *Formy i przejawy współczesnej przedsiębiorczości w Polsce*, Difin, Warszawa.